

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

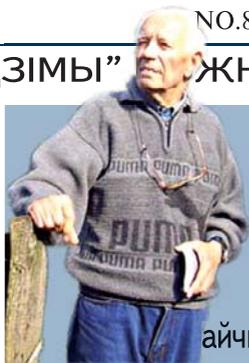
NO.8 (3176) ●

● ЧАЦБЕР, 4 САКАВІКА, 2010

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Сяброўству — тысяча гадоў
Беларускія армяне з поспехам выступілі на Міжнародным фестывалі “Карот” **Стар. 2**

Вершы патрыярха
Мікола Аўрамчык — без перабольшвання, легендарная постаць у айчыннай літаратуры. **Стар. 3**

“Люблю ўсё прыгожае”
Разьбярства — не жаночая справа? Ірына Руткевіч больш за 30 гадоў даказвае адваротнае... **Стар. 4**

ЮБІЛЕЙ

Майстар сцэны

Вядомы акцёр Купалаўскага тэатра Генадзь Аўсяннікаў прымаў віншаванні з 75-годдзем у вобразе мудрага вясковага дзеда Васіля

Іван Ждановіч

Зорка сцэны. Мэтр айчыннага тэатра. А маладзейшыя калегі па-добраму называюць яго “дзядзька Гена”... Усе цёплыя словы да месца ў дачыненні да народнага артыста Беларусі Генадзя Аўсяннікава, асобы каларытнай, глыбока самабытнай. Талант яго вядомы і за межамі краіны. Пачэснае званне народнага артыста СССР вядучы беларускі акцёр атрымаў, дарэчы, адным з апошніх, у эпахальным 1991-м. Ужо больш за пяцьдзсят гадоў Генадзь Сцяпанавіч прымнажае славу і гонар Купалаўскай сцэны. І цяпер, як гаварылася на ўрачыстасці пасля бенефіснага спектаклю, сам гэтымі славамі і гонарам з’яўляецца. А Генадзь Давыдзька, дэпутат Нацыянальнага сходу, былы калега юбіляра па Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, назваў Генадзя Аўсяннікава нават “жывым увасабленнем духа Купалаўскай сцэны”.

Юбіляра, які ў той вечар з вялікай сілай, пераканальнасцю сыграў галоўную ролю вясковага Васіля — дзеда з ліку тых, на якіх “свет трымаецца” — у спектаклі па п’есе Аляксея Ду-

дарава “Вечар”, шчыра віншавалі калегі, сябры. Міністр культуры Павел Латушка зачытаў віншаванне Прэзідэнта Беларусі, у якім гаворыцца: “Самабытны талент, бліскучае акцёрскае майстэрства і нязменная вернасць жыццёвай праўдзе дазволілі Вам стварыць шэраг яркіх і незабыўных вобразаў сапраўдных народных герояў, якія ўраджаюць цэласнасцю характару, шчырасцю пачуццяў, душэўнай сілай і адкрытасцю. Спектаклі і фільмы з Вашым удзелам

сталі класікай айчыннага мастацтва”.

Як па мне, дык вельмі сімвалічна, што крэатыўным працягам знакавага спектакля глядзецца сама ўрачыстасць — на фоне сцэнічнага антуражу “Вечара”. Змяніўшы вясковую вопратку на парадны касцюм,

Генадзь Сцяпанавіч душой заставаўся ў няхітрым вобразе дзеда Васіля. Сядзеў сціпла, нават крыху сарамяжліва на “этнаграфічным” зэдліку. Ні маладзіцца не спрабаваў, а ні разыг-

рываць гэткую паказную весалосць і бадзёрасць “з нагоды”. Але добра ўсміхаўся, слухаючы прамовы. І з імпэтам прачытаў урывак з “Васілія Цёркіна” пра хлопца-гарманіста. Вось жа: сыграўшы больш за 90 роляў, як падлічылі тэатразнаўцы, выбраў сабе народны артыст такое цікае юбілейнае амплуа. А колькі розных варыянтаў магло быць! Тэатралам помняцца створаныя ім яркія вобразы моцнага гаспадара-селяніна Аўдзёя, загадкавага шляхціца Завальні, прадпрымальніка Ванюшына, памешчыка Сабакевіча, “вясельнага генерала” Раунова-Каравулава... Ну і, вядома ж, Цярэшкі Калабка (яго ён сыграў 650 разоў!) у “Трыбунале” Андрэя Макаёнка і Пранціся Пустарэвіча ў неўміручай купалаўскай “Паўлінцы”.

Генадзя Аўсяннікава называюць “ні да каго не падобным”, “асобнай зоркай у сусветнай вядучых артыстаў-купалаўцаў”. А ён, як бачна, ставіцца да смелых вызначэнняў з лёгкай іроніяй, як мудры вясковец дзед Васіль, якому таксама, мусіць, не надта б ускружыла галаву людская слава. А значыцца, Генадзь Аўсяннікаў і сёння ў цудоўнай творчай форме. “Яшчэ не вечар!” — як з гумарам заўважаў, віншуючы юбіляра, аўтар “Вечара” Аляксей Дударэў.

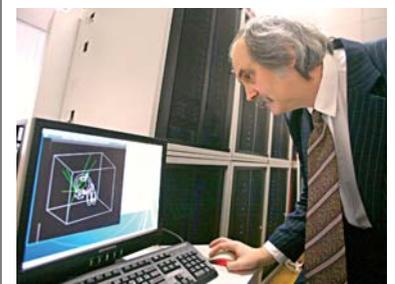

Генадзь Аўсяннікаву пад сілу самыя розныя ролі

ВЕСТКИ

«СКІФ» думае з хуткасцю святла

Ігар Строеў

Студэнтам Белдзяржуніверсітэта ў гэтым годзе шанцуе. Нядаўна засяліліся ў суперінтэрнат Студэнцкай вёскі, а вось цяпер атрымалі ў падарунак суперкамп’ютарны цэнтр. Не многія ВНУ ў свеце могуць пахваліцца такімі ж. Прэзентавалі навінку міністр адукацыі Аляксандр Радзькоў, старшыня прэзідыума Нацыянальнай акадэміі навук Міхаіл Мясніковіч і іншыя высокапастаўленыя госці. Усе гаварылі аб адным: нарэшце ў адукацыю прыйшлі «касмічныя» тэхналогіі!

Яшчэ нядаўна машыны сямейства “СКІФ” (гэта сумесная распрацоўка нашых і расійскіх спецыялістаў) працавалі выключна на «чыстую» навуку. І вось цяпер цуд тэхнікі, які каштуе больш за 800.000 долараў, вучоныя перадалі студэнтам. Не для таго, вядома, каб тыя гулялі на разумнай машыне ў «Стралялкі». Пікавая прадукцыйнасць гэтай мадэлі «СКІФ» — 2,5 трыльёна аперацый у секунду. Камп’ютар думае з хуткасцю святла, на ім будуць не проста вучыць праграмаванню, але і вырашаць разнастайныя навуковыя задачы. Да прыкладу, мадэляваць ядзерныя працэсы, пралічваць практы любой складанасці ў хіміі, біялогіі, геаграфіі. Ужо ёсць дамоўленасць на апрацоўку інфармацыі, атрыманай з дапамогай Вялікага адронага калайдэра. А першай задачай, якую ва ўніверсітэце «загрузілі» ў «СКІФ», стаў найскладанейшы разлік для будучай АЭС.

— Гэта зусім новыя магчымасці для арганізацыі вучобы, інтэграцыі ў сусветны навуковы працэс, — не хаваў радасці рэктар БДУ Сяргей Абламейка — дарэчы, адзін з стваральнікаў суперкамп’ютара. — Паверце, рэсурсы новага цэнтра мы выкарыстаем з толкам!

ДАЛЯГЛЯДЫ

Узнагарода для Анджэя Цеханавецкага

Нашчадак князёў Мсціслаўскіх і Заслаўскіх атрымаў ордэн Дружбы народаў

Адам Мальдзіс

Высокую беларускую ўзнагароду ўручыў у канцы студзеня Пасол Беларусі ў Вялікабрытаніі Аляксандр Міхневіч. Ва ўрачыстасці прынялі ўдзел вядомыя лонданскія вучоныя, у прыватнасці старшыня Англа-беларускага таварыства прафесар Джым Дынлі. У адрас ганаровага доктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

і ганаровага грамадзяніна горада Заслаўя Анджэя Цеханавецкага гучалі словы падзякі за шматгадовае (яму ўжо 85 год!) спрыянне культурнаму ўзаемадзеянню беларускага, англійскага, італьянскага, польскага, літоўскага і іншых народаў. Карацей кажучы, ён садзейнічае арганічнаму ўваходжанню Беларусі ў Еўропу.

У слове ў адказ, тэкст якога вядомы вучоны і мецэнат пе-

раслаў мне электроннай поштай пасля цырымоніі, — шчырыя словы падзякі Беларусі, ягонаму “другой радзіме”. Анджэй Цеханавецкі нарадзіўся і вырас у Варшаве, вучыўся ў Кракаве. А яго продкі, нашчадкі “па кудзелі” паноў “на Мсціслаўі і Заслаўі”, сваякі ледзь не ўсіх знатных беларускіх дынастый — ад Радзівілаў да Асяцімскіх. Стагоддзямі гаспадарылі ў Бачэйкаве, што ў Бешанковіцкім

раёне на Віцебшчыне. Дбалі пра культуру, адукацыю, пісалі і выдавалі кніжкі. А адзін з продкаў падпісаўся аж на тры экзemplары збеларушчанага Вінцэнта Дуніным-Марцінкевічам эпапеі Адама Міцкевіча “Пан Тадэвуш”. Сам вучоны неаднаразова наведваў Бачэйкава, цяпер дбае пра стварэнне там музея, куды збіраецца перадаць частку экспанатаў з уласных збораў. → **Стар. 2**

СУПОЛЬНАСЦЬ

Сяброўству — тысяча гадоў

Беларускія армяне з поспехам выступілі на Міжнародным фестывалі “Карот”, дзе прызнаваліся ў любові да сваёй другой радзімы

Святлана Гульянц

Для тых, хто не ведае, нагадаю: “карот” азначае па-армянску “насталыгія, туга па радзіме”. Менавіта каб пазбавіцца яе і збіраюцца разам мае супляменнікі. Нядаўна фестываль “Карот” праходзіў, ужо ў трэці раз, у новым ДOME музыкі ў Маскве. Прычым асноўнымі ўдзельнікамі фестывалю былі армяне з Беларусі: самадзейныя і прафесійныя артысты паказвалі мастацтва і культуру свайго народа. Між іншым, наша армянская суполка праводзіць у Беларусі і свой фестываль пад назвай “Міасін”, што значыць “Разам”.

Вядучымі на вялікім канцэрце “Карот — Міасін” у Маскве былі армянка Нарынэ і беларус Максім, яны віталі ўсіх на армянскай і беларускай мовах. Затым гучалі вершы — прызнанне ў любові да Беларусі. Потым выступіў танцавальны ансамбль “Эрэбуні”, уладальнік спецыяльнага дыплама ЮНЕСКА, лаўрэат шматлікіх міжнародных конкурсаў. Увогуле тры гадзіны масквічы атрымлівалі асалоду ад музыкі, харэаграфіі, песняў, аргінальных жанраў. А майстэрства паказвалі не толькі армяне. Скажам, шмат апладысмантаў атрымаў студэнт Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Сяргей Клачкоў: ён выканаў песню вялікага армянскага кампазітара Камітаса “Крунк” (“Журавель”) на цудоўнай армянскай мове. Шчыра прымалі і ўладальніцу Гран-пры міжнароднага джазавага фестывалю Кацярыну Худынец, лаўрэата міжнародных конкурсаў і фестывалю Беларусі і Расіі, студэнта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Егізара Фарашана. У ліку выканаўцаў былі і вядомыя ў Белар-

русі спявачкі Стэла, Іскуі Абалян.

Маскоўскі фестываль “Карот” яшчэ раз засведчыў: культура магічным чынам аб’ядноўвае людзей, замацоўвае сяброўства. А беларускія армяне шчыра прызнаваліся, што з другой радзімай ім пашанцавала. Пра гэта гаварыла са сцэны і вядучая канцэрта Нарынэ Аганджян. Яна — студэнтка Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта, уладальніца звання “Міс Вясна”, фіналістка конкурсу прыгажосці дзяўчат з універсітэтаў Мінска.

Беларусь, сапраўды, наш агульны дом. Тут жыве народ, які блізкі нам, армянам, па менталітэце, гісторыі, культуры, і ўсё ж мае непаўторныя рысы. Цяпер, як вядома, у краіне ёсць прадстаўнікі больш

Запрашае армянскі падворак на фестывалі нацыянальных культур у Гродне

чым 130 нацыянальнасцяў, з іх каля 30 тысяч — армяне. Першыя нашы супляменнікі з’явіліся тут ужо ў XI стагоддзі, так што нашаму сяброўству — амаль тысяча гадоў! Армянскі народ пакінуў прыкметны след у гісторыі і культуры Беларусі. Напрыклад, стваральнікам слаўтай слускай мануфактуры па вырабе паясоў быў Ян Маджарскі (Аванес Маджаран), які прыбыў у Рэч Паспалітую па запрашэнні князя Радзівіла. І не проста наладзіў вытворчасць, але і развіў традыцыю вырабу ўсходніх шаўковых паясоў, злучыўшы дэкаратыўныя стылі Усходу і Захаду.

Сяброўства беларусаў і армян прайшло і выпрабаванні агнём, а ў гады Вялікай Айчыннай вайны перарасло ў воінскае брацтва, зма-

цаванае крывёй. Мы ганарымся, што поўнач Беларусі вызваліў ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў фронт пад камандаваннем армяніна, маршала Савецкага Саюза Івана Хрыстафоравіча Баграмяна. А Брэсцкую крэпасць абаранялі больш за 100 нашых суайчыннікаў. Усяго ж у гады вайны на тэрыторыі Беларусі ваявала больш за 30 тысяч армян, з іх 12 атрымалі званне Героя Савецкага Саюза, абараняючы Беларусь. Дарэчы, хутка ў Мінску ў памяць пра адважных сыноў Арменіі, што загінулі на беларускай зямлі, будзе ўстаноўлены традыцыйны армянскі помнік хачкар, ці крыж-камень. Гэта стане яшчэ адным доказам моцнага сяброўства паміж беларускім і армянскім народамі.

КАНТАКТЫ

Удзячнасць з Сан-Марціна

Іван Ждановіч

Нашы суайчыннікі з Аргенціны памятаюць, што дрэва моцнае каранямі

“Ад імя кіраўніцтва і актыву спартыўна-культурнага клуба “В.Р.Бялінскі” з горада Сан-Марцін (Аргенціна) шчыра дзякуем вам за перададзеныя падарункі, якія былі атрыманы Марыяй Ліс пад час яе візіту ў Мінск” — удзячнасць, якую па электроннай пошце атрымалі нядаўна супрацоўнікі апарата Упаўнаважанага. Ліст “з надзеяй на доўгатэрміновае супрацоўніцтва” даслаў прэзідэнт клуба Аляксандра Страсак. Кантакты клуба з беларускім ведамствам наладжаны пры падтрымцы Пасольства Беларусі ў Аргенціне.

“Клуб у Аргенціне, хоць і носіць імя рускага пісьменніка, аб’ядноўвае нашчадкаў рускіх, беларусаў і ўкраінцаў, — удакладняе супрацоўнік апарата Упаўнаважанага Аляксандр Сасновіч. — Суполцы ўжо больш за 60 гадоў. Пра сутнасць яе работы дэлегат клуба Марыя Ганна Ліс раскавала мне так: як дрэва без каранёў засыхае, так “сохне” і нацыянальная суполка, дзейнасць якой адарвана ад гістарычнай радзімы. Нашы супляменнікі ў Сан-Марціне, казала яна, змаглі праз гады зберагчы сваю культуру, традыцыі, звычкі, якія перадаюцца ад бацькоў да дзяцей і ўнукаў. Беларускі дух жыве ў суполцы, бо ёсць людзі, якія ўкладваюць у гэта свае сілы і веды. Напрыклад, створаны і паспяхова развіваюцца творчыя калектывы — харэаграфічны ансамбль “Вясёлка”, хор “Мелодыя”. Вядома ж, тым, хто сам працуе актыўна, і мы заўсёды гатовы дапамагчы. З Марыяй Ліс мы дамовіліся, што супрацоўніцтва з клубам будзе пашырацца”.

Узнагарода для Анджэя Цеханавецкага

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Вядома ж, у сваёй прамове прафесар Цеханавецкі не змог пералічыць усе добрыя справы, якімі ён трывала ўвайшоў у гісторыю беларускай і суседніх культур. Паколькі ж мне пашчасціла быць сведкам многіх з яго высакародных крокаў, пералічу асноўныя ў іх паслядоўнасці.

...Першае наша знаёмства было завочнае. Калі я працаваў над манаграфіяй пра беларускую культуру XVII–XVIII стагоддзяў, нямецкія сябры дасталі мне адсутнюю ў Мінску кнігу Анджэя Цеханавецкага “Міхал Казімір Агінскі і яго “сядзіба музыка” у Слоніме” (Кельн, 1961) — гэта яго доктарская праца. І аказалася: сядзіба вялікага гетмана літоўскага, дзядзькі аўтара паланеза “Развітанне з Радзімай”, займала ў эпоху Асветніцтва найпершае месца ў Еўропе! У зале, разлічанай на дзве тысячы гледачоў і абсталёванай лепш, чым тэатр у Манхайме, многія оперы італьянскіх кампазітараў ставіліся раней, чым у самой Італіі. А чатыры оперы самога гас-

Анджэй Цеханавецкі — арыстакрат, вучоны, мецэнат

падара вызначаліся гуманістычным гучаннем. І ўсё гэта выконвалі пад кіраўніцтвам замежных педагогаў сямяне з навакольных вёсак! Зразумела, што я не мог не працытаваць многія мясціны кнігі, а потым і напісаў прадмову да яе беларускага перакладу, зробленага Уладзімірам Сакалоўскім.

Першае наша асабістае

спатканне адбылося ў Лондане ў час маёй ЮНЕСКАўскай камандзіроўкі 1982 года. Спасылкі на кельнскае выданне прыкметна паспрыялі паразуменню. Мы некалькі разоў сустракаліся ў яго “Heim Gallery”, дзе выстаўляліся творы сярэднявечнага еўрапейскага мастацтва, абгаварылі планы супрацоўніцтва. Наступныя суст-

рэчы былі ў Мінску, калі Анджэй Цеханавецкі ўпершыню наведаў Бачэйкава, Магілёў і Мсціслаў, і ў Лондане, адкуль я вярнуўся з унікальным чатырохбаковым (на ўсе выпадкі жыцця) слускаім поясам, які цяпер захоўваецца ў музеі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, ды рэдкім гродзенскім выданнем XVIII стагоддзя (цяпер у Полацку).

З утварэннем Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў нашы кантакты сталі штогоднымі. Прафесар Цеханавецкі ўвайшоў у склад праўлення, а потым стаў ганаровым сябрам асацыяцыі. Найперш ён хацеў актыўна спрыяць прэстыжу Беларусі ў свеце. І дзеля гэтага, дарэчы, у 1992 годзе, калі ў Падудзі адчынялася мемарыяльная дошка ў гонар Скарыны, арганізаваў побач, у Венецыі, міжнародную канферэнцыю, прысвечаную гэтай праблематыцы. Матэрыялы канферэнцыі “Ад Полацка і Нясвіжа да Падудзі і Венецыі” (Мінск, 1994) сёння ўжо сталі бібліяграфічнай рэдкасцю.

На адной з мінскіх сустрэч

спадар Анджэй ініцыяваў паездку групы вядомых вучоных з розных краін у Нясвіж. Там ён узвёў нас на замкавыя валы і заклікаў зрабіць усё, каб “некаранаваная сталіца Беларусі” трапіла пад апеку ЮНЕСКА, набыла другое гістарычнае дыханне. Роля Анджэя Цеханавецкага тут неацэнная. Апошні прыезд сябра нашай культуры ў Беларусь (восень 2008 года) якраз звязаны з праблемамі рэстаўрацыі Нясвіжскага замка. Як ганаровы старшыня беларуска-польскай камісіі па сумеснай культурнай спадчыне ён сваім аўтарытэтным словам зняў на пасяджэннях і пры аглядзе будынка небяспечнае сваім катэгарызмам супроцьстаянне.

У Лондане ж наша апошняя сустрэча адбылася ў тым жа пакоі, дзе зроблены і здымак, змешчаны ў гэтым нумары. Найпершы арыстакрат Беларусі глядзеў на мяне, на свет з такой жа годнасцю і пранікліваасцю. Гаварыў пра мажлівасць наступных сваіх прыездаў у Беларусь і наступных мецэнацкіх падарункаў.

Вершы патрыярха

Мікола Аўрамчык — без перабольшвання, легендарная постаць у айчыннай літаратуры. Нядаўна былі яго 90-я ўгодкі, прайшла святочная імпрэза ў Музеі Якуба Коласа з удзелам юбіляра.

Анатоль Трафімчык

Хто падштурхнуў яго да творчасці? Асмелюся сказаць: маці і... Аляксандр Пушкін. Бо ў адным з інтэрв'ю Мікалай Якаўлевіч згадвае, што ў яго роднай вёсцы Цялуша, на Бабруйшчыне, пахавана ўнучка Пушкіна, Наталля Аляксандраўна. Яна ў свой час выйшла замуж за адстаўнога афіцэра і пераехала з ім на яго радзіму. Была тая жанчына вельмі прыязная, адукаваная, і маці Міколы Аўрамчыка яе добра ведала, як, дарэчы, і творы Пушкіна. Нават сама спрабавала складаць вершы. «Напэўна, і ў мяне гэта ад маці, — прызнаўся паэт. — Яшчэ ў школе захапіўся вершаскладаннем.»

Першыя вершы ён да-

сылаў у бабруйскую раённую газету. А падахоціла да сур'ёзнай літаратурнай працы сустрэча з Якубам Коласам у гарнізонным Доме афіцэраў. Пачатковец на вялікай аўдыторыі зачытаў адзін са сваіх вершаў і атрымаў падтрымку песняра: «Працуйце, з вас, як мне здаецца, нешта вартае атрымаецца!» Ён браў урокі майстэрства, жыццёвага досведу ў беларускага класіка пры непасрэдных сустрэчах. І госцем Коласава дома бываў яшчэ пры жыцці гаспадара. А калі адкрыўся музей, то і ў ім стаў заўсёдным.

Доўгая і цёпла гісторыя стасункаў Міколы Аўрамчыка з домам дзядзькі Якуба прадстаўлена дакументамі, фотаздымка-

Мікола Аўрамчык у вясковай хаце на роднай Бабруйшчыне

мі. Ды жывое слова незаменнае, і яно на вечарыне гучала напоўніцу. Рэй, як прынята казаць у такіх выпадках, вёў пісьменнік Генрых Далідовіч: яго палкаленню юбіляр дапамагаў ісці ў літаратуру, бо і сам ведаў важнасць такой падтрымкі. Мікола Аўрамчык, як стаў рэдактарам аддзела паэзіі часопіса «Малодосць», «сплочваў доўг». Але ужо не Коласу, а сваім вучням і наступнікам. Многія з іх сталі гонарам нашага прыгожага пісьменства: Уладзімір Дамашэвіч, Мікола Мятліцкі, Казімір Камейша, Віктар Гардзеі, той жа Генрых

Далідовіч...

Віншаванні... Падарункі... Цёплых слоў было шмат на вечарыне, якую закружыў сваім нязменна бадзёрым голасам юбіляр. Расказаў, як з хваляваннем больш за шэсцьдзсят гадоў таму ўпершыню пераступаў парог Коласавай хаты. Прызнаўся: глыбокія пачуцці заўжды ўзнікаюць пры наведванні гэтага дома. Таму і радкі паўвекавай даўніны не састарэлі. «Здаецца нават, што дзвярны праём тут павузеў./ Калі цяпер ўваходзіш са двара.../ Я не прывыкну ўсё ніяк, што тут цяпер музей/ І што са-

мога тут няма гаспадара...» — чытаў па памяці паэт.

Ён згадваў найперш людзей, з якімі звязала яго жыццё. З асаблівай цеплынёй гаварыў пра паэта Алеся Салаўя, які пасля вайны падаўся ў эміграцыю і трагічна загінуў у Аўстраліі. Сам Мікола Аўрамчык перажыў шматлікія жыццёвыя нягоды: быў на фронце, у нямецкім палоне... Але захаваў непахіснасць духу, душэўнасць і веру ў дабрыву. І «сто гадоў» гучалі для яго як пажаданне на юбілейную сустрэчу пад паэтычным дахам Коласа праз дзесяць гадоў.

Напісанае — застанецца!

Віктар Корбут

У Спасаўскай царкве старажытнага Полацка праз два-тры гады раскрыюць фрэскі часоў Ефрасінні, а ў езуіцкім калегіуме толькі знайшлі жывапіс XVIII стагоддзя.

Храм, заснаваны Ефрасінняй Полацкай, унутры быў размаляваны візантыйскімі і мясцовымі майстрамі. Гэта адзіная царква, дзе з часоў Полацкага княства захаваўся насценны жывапіс. Сёлета рэстаўратары павінны былі скончыць раскрыццё старажытных выяў, што былі схаваны пад пазнейшымі слаямі фрэсак. Але не паспелі. Чаму?

— Справа гэта карпатлівая. Спяшайца нельга. Павінен не толькі быць раскрыты ўнікальны жывапіс, але і захаваны пазнейшыя фрэскі — перанесены на спецыяльныя плёнкі, каб пасля экспанавання ў музей. Таму вызначаны тэрміны давядзення адсунуць на два-тры гады,

Полацкія фрэскі

— патлумачыў Мікалай Льюшонок, намеснік старшыні Полацкага гарвыканкама. — Апрача таго, кошт усіх работ складае 3 мільярды 100 мільёнаў рублёў. Летас было выдаткавана 300 мільёнаў. Але нават калі б былі атрыманы ўсе грошы, гэта не паскорыла б справу — за дзень рэстаўратар раскрывае ўсяго дзесяць квадратных сантыметраў жывапісу. У Ефрасіннеўскім храме ўжо трэці год працуюць спецыялісты з Масквы, якія маюць багаты вопыт па раскрыцці фрэсак у цэрквах старажытнарускай эпохі ў Расіі.

Між тым нядаўна ў будынку былога езуіцкага калегіума таксама выяўлены насценны жывапіс. У памяшканнях, дзе некалі размяшчаліся бібліятэка і сталовая, на адногах аконных праёмаў рабочыя знайшлі раслінны арнамент і маляваныя медальёны.

Цяпер вырашаецца лёс знойдзенага. Бо, паводле першапачатковага праекта рэканструкцыі калегіума, увесь стары тынк павінен быць збіты. Калі гэта адбудзецца, будуць страчаны і езуіцкія малюнкы.

У маі ў культурнай сталіцы краіны пройдзе круглы стол «Ахова гісторыка-культурнай спадчыны Полаччыны». Вопыт захавання фрэсак стане свайго кшталту экзаменам на сталасць для мясцовай культурнай сферы.

Шчаслівая «Латарэя»

Клара Манюшка паабяцала прывезці ў Беларусь Міжнародны фестываль славянскай музыкі

І сама рэпетыцыя аперэты «Латарэя» — цікавы творчы працэс

Ніна Шпакоўская

Даўно, яшчэ 8 верасня 1841 года, у гродзенскім Народным тэатры была пастаўлена новая опера Станіслава Манюшкі «Апошняя латарэя Варшаўская». Цяпер жа ў беларускіх глядачоў з'явілася магчымасць убачыць яе ў выкананні, максімальна набліжаным да арыгінала.

«Латарэя», якой цяпер больш падыдзе вызначэнне аперэта, была напісана ў 1840 годзе, калі аўтару быў 21 год. У 1843-м яна была пастаўлена ў Мінску трупай вандруючага тэатра Шмідгофа. Для «Латарэі» гэта быў сапраўды шчаслівы выпадак: неўзабаве Шмідгоф быў вымушаны бегчы ад паліцыі з-за фінансавых цяжкасцяў. Між тым мінскай публіцы

опера спадабалася. Значна пазней Манюшка дэбютаваў з ёй і на варшаўскай сцэне.

Фабула твора даволі простая. За руку дзяўчыны і прыхільнасць яе бацькі змагаюцца два хлопцы. Але дзе ўзяць грошы, каб зладзіць гэту справу? Лёс прэтэндэнтаў павінен вырашыць латарэя. Як вядома, верагоднасць выйгрышу мізэрная, і таму абавязкі Фартуны вырашаюць прыняць на сябе Незнаёмец і служачыя канторы, дзякуючы якім усё заканчваецца шчаслівым высяллем закаханых.

Задума аднаўлення оперы ў канцэртным варыянце выспела летась з нагоды святкавання 190-годдзя з дня нараджэння Станіслава Манюшкі. Больш за палову свайго жыцця кампазітар, як вядома, правёў на Мін-

шчыне і Віленшчыне, потым ён працаваў у Польшчы. У варшаўскім архіве даследчыца Святлена Немагай знайшла лібрэта і клавiры «Латарэі». Яны цалкам захаваліся, таму, па словах мастацкага кіраўніка ансамбля салістаў «Класік-Авангард» Белдзяржфілармоніі Уладзіміра Байдава, сучасная пастаноўка адрозніваецца ад арыгінала хіба што складам выканаўцаў.

Кожнаму глядачу заўсёды хочацца зазірнуць за тэатральныя кулісы. Вось і мне пашчасціла. Першае, што захапіла і адразу перанесла ў неакрэсленае павятовае мястэчка, дзе лёсамі кіруе латарэя, — гэта невычарпальная энергія рэжысёра-пастаноўшчыка Андрэя Каламіяца. Бачыла, як цяплява тлумачаў ён: калі і якое пачуццё

кожны з выканаўцаў павінен сыграць, як рухацца, і якія жэсты рабіць, якой будзе агульная карціна ў канчатковым выніку... Салісты ўважліва прыслухоўваліся да парад, намагаючыся адчытаць сябе натуральна ў новым амплуа. Справа ў тым, што пад час канцэрта яны рухаліся, выконваючы ролі сваіх герояў, амаль як у тэатральным спектаклі.

— Матэрыял, з якім мы працуем, настолькі яркі, — тлумачыць Уладзімір Байдаў, — што ён проста спакушае на арганізацыю дзеяння. У аперэты шмат дыялогаў, і яны «патрабуюць» быць пластычна аформленымі.

Пачэснай гасцяй канцэрту стала прэзідэнт французскай Асацыяцыі імя Станіслава Манюшкі, піяністка, салістка, выканаўца камернай музыкі Клара Манюшка. Пасля прэм'еры яна падзялілася сваімі ўражаннямі і творчымі задумамі:

— Мне вельмі спадабалася выкананне. Гэты твор мой прапрадзед пісаў, будучы юнаком, таму ў ім шмат аптымізму, які сёння вельмі пасуе майму настрою. Справа ў тым, што я наблізілася да ажыццяўлення сваёй ідэі: стварыць фестываль «Дарогамі Манюшкі». І ён павінен пачацца менавіта тут, на Радзіме кампазітара. Акрамя таго, праз год у Мінску мае адбыцца Міжнародны фестываль славянскай музыкі імя Станіслава Манюшкі, які ўпершыню прайшоў два гады таму ў Францыі.

Будзем спадзявацца, што гэтыя задумы спраўдзяцца.

МАЙСТЭРСТВА

“Люблю ўсё прыгожае”

Разьбярства — не жаночая справа? Ірына Руткевіч больш за 30 гадоў даказвае адваротнае...

Людміла Мінкевіч

Уявіць жанчыну каля пліты, занятую мыццём бялізны ці прасаваннем не складана. А з разцом і кавалкам дрэва ў руках?! Варта ўбачыць, як умела, акуратна, далікатна абыходзіцца з гэтым Ірына Руткевіч, каб сказаць: вось сапраўды яе справа.

Канешне, жаночая і мужчынская праца адрозніваецца, аднак не ў якасці — па стылі. У Ірыны няма скульптур манументальных, вялізных рэчаў. Тонкія лапаткі, акуратныя лыжачкі, невялікія сасуды, кштальт салініцы: міскі-качкі з дзіцячю далонь і міні-лыжкі ў ёй. І, здаецца, толькі жанчына здольная прыдумаць для зручнасці такіх рэчаў яшчэ і спецыяльныя элементы: удала размешчаныя плаўнікі ў рыбах-лапатках, вузляк на ручцы відэльца. “Магчыма, гэта па-хуліганску, — сама смяецца з апошняй выдумкі Ірына, — з тое зручна і прыгожа”.

Элегантнасці і прыгажосці ў працах Ірыны сапраўды шмат: качкі-сасуды з кветкавым арнаментам па баках, коркі ў выглядзе соў...

Не перабольшу, калі скажу, што за 30 гадоў працы Ірына з дрэвам стала на “ты”. Ведае асаблівасці, характар кожнай пароды. “Ліпа самая мяккая, ясель фактурны, бяроза добра паліруецца. Падабаецца алешына — чырванаватая, быццам ружовашчокая дзяўчына”. Сярод яе прац я заўважыла каляровага драўлянага анёла — адгалосак таго часу, калі майстар займалася роспісам па дрэву. Але сёння Ірына прытрымлі-

ваецца думкі, што “дрэва павінна заставацца драўляным”: мінімум дэкору, штучных упрыгожванняў.

У асноўным разьбярка працуе над рэчамі ўтылітарнымі, упэўненая, што разьба па дрэву, як і народнае мастацтва ўвогуле, ніколі не існавала само па сабе. “Часам падару рэч, да прыкладу, лапатку для патэльні, потым завітаю ў госці і бачу: вісіць яна новая, не карыстаная. “Шкада, — тлумачыць гаспадар, — такая ж прыгажосць!” А не трэба шкадаваць! Яна ж на тое і рабілася, каб карыстацца!”

Ёсць у Ірыны і некалькі рэчаў “для душы”, не зусім практычных: “Да прыкладу, вось гэтыя твары мудрацоў, якія атрымаліся выпадкова з невялікага кавалка вішні, — паказвае яна. — Але няхай у такім разе яны будуць ма-

ленькія, каб не займалі шмат месца”.

Разьбярства — не адзінае захапленне Ірыны. “Люблю ўсё прыгожае, — прызнаецца майстар. — Мяне прыцягвае і кераміка, і выяўленчае мастацтва, і дэкаратыўная графіка...” Сонечным святлом абдае па-ліпеньску цёплая і яркая карціна, напісаная Ірынай алеем. А са сцяны насупраць вее марской прахалодай — намалявала рознакаляровымі гелевымі ручкамі на чорным фоне касякі рыб і медузу. Нагадвае камп’ютарную графіку.

“Магічна,” — толькі і змагла вымавіць я, калі майстрыха выклала перада мной свае фотаработы (Ірына — член фотаклуба “Мінск”). Асабліва прываблівае яе макраздымка: маленькія насякомыя, кроплі расы... Шмат фатаграфій з замежных краін — да ўсяго Ірына яшчэ вялікі аматар падарожжаў. Яна пабывала ўжо ў Чэхіі, Аўстрыі, Германіі, Венгрыі... Наперадзе, спадзяецца, Скандынавія — яе заповітная мара.

Рэчы, зробленыя Ірынай Руткевіч, — і прыгожыя, і патрэбныя

ПРА ШТО СЛОВА ГАВОРЫЦЬ

У літаральным сэнсе

Адметнасць кожнай мовы вельмі яскрава праяўляецца ў лексіцы і фразеалогіі. Прычым устойлівыя выразы цікавыя тым, што ў многіх з іх захаваліся вельмі старажытныя ці адметныя, каларытныя словы, якія цяпер не ўжываюцца самастойна або выкарыстоўваюцца вельмі рэдка.

Трэба заўважыць, што ў маўленні мы нярэдка робім калькі фразеалагізмаў пры перадачы іх на іншую мову. А гэта не заўсёды правільна. Таму што ў розных культурах адно і тое ж паняцце, сітуацыя вельмі часта асэнсоўваюцца па-свойму і адпаведна перадаюцца ў мове.

Напрыклад, аб справядлівасці слоў кагосьці па-руску кажуць *ты прав*. І на беларускую гэта спалучэнне перакладаюць як *ты праў*, што з’яўляецца памылкай. Беларускія адпаведнікі гэтага выразу — *маеш рацыю і твая праўда*. Дарэчы, першага з названых фразеалагізмаў многія пазбягаюць, баяцца, што іх зразумеюць у літаральным сэнсе. Аднак пазбягаць не варта, таму што ў беларускай літаратурнай мове ёсць назоўнік *рацыя* — амонім да сугучнага ў значэнні “радыёстанцыя” — са значэннямі *падстава, сэнс, аснова* і *слушнасьць*. Возьмем для апошняга значэння кантэкст з твора Якуба Ермаловіча: “Пасля некаторай дыскусіі, развага і меркаванняў я прызнаў *рацыю* Яўмена Іванавіча”. Такім чынам, пра справядлівасць думкі кагосьці па-беларуску неабходна гаварыць *твая праўда* або *маеш рацыю*.

Мова — з’ява складаная. Каб карыстацца ёй правільна, будзьце ўважлівыя да слова!

Падрыхтавала Вераніка Бандаровіч

Мелодыі аднаго лёсу

Пётр Арэшка

Сяргей Картэс нарадзіўся ў Чылі, вучыўся ў Аргенціне, а стаў беларускім кампазітарам

На вечары з нагоды 75-годдзя народнага артыста Беларусі Сяргея Картэса ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета гучала шмат яго цудоўнай музыкі, пчырых віншаванняў. Гэта — легендарная асоба як у музычнай, так і тэатральнай прасторы Беларусі: ён аўтар дзесятаў музычных партытур да спектакляў, пастаўленых у розныя гады ў вядучых тэатрах. І сам сябе маэстра, дарэчы, называе “чалавекам тэатра”. Гучыць яго музыка і ў беларускіх кінафільмах, у тым ліку такіх вядомых, як “Вазьму твой боль” і “Чорны замак Альшанскі”. У свеце ж Сяргея Альбертавіча ведаюць як аўтара пяці опер, балета, інструментальных і вакальна-сімфанічных цыклаў твораў.

Птушкі на балоце

Дзякуючы аднаўленню беларускіх экасістэм стане больш чыстым паветра ў Еўропе

Вольга Бяляўская

Гідралагічнае асяроддзе дванаццаці выпрацаваных тарфянікаў і парушаных балот агульнай плошчай звыш 25 тысяч гектараў адноўлена ў Беларусі паводле праекта ПРААН і Глобальнага экалагічнага фонду. Да канца года плануецца аднавіць яшчэ тры тэрыторыі: выпрацаваныя тарфяныя радовішчы “Поплаў Мох”, “Шчарбінскі Мох” і “Жадзенаўскі мох” у Віцебскай вобласці. Такія меры прадымаюцца, каб прадухіліць дэградацыю зямель, змяненні клімату і забеспечыць захаванне ў рэгіёне глабальна значнай біялагічнай разнастайнасці.

Як ідзе аднаўленне парушаных тарфяных балот? Найперш стабілізуецца іх гідралагічны рэжым. Каб раўнамерна падняць

грунтовыя воды да ўзроўню паверхніх глебы, на выпрацаваных тарфяніках і парушаных балотах будуцца спецыяльныя канструкцыі. Гэта розныя перамычкі, трубы-рэгулятары, шлюзы, дамбы... Прычым многія з іх прымяняюцца на тэрыторыі Беларусі ўпершыню.

Спецыялісты сцвярджаюць: паўторнае забалочванне — адзін з самых танных спосабаў скарачэння выкідаў вуглякіслага газу ў атмасферу. Паводле разлікаў, да пачатку работ па аднаўленні гідралагічнага рэжыму з кожнага гектара праектных тэрыторый выкідалася прыкладна 10-20 тон

CO₂ ў год. Калі ж 12 парушаных балот былі паўторна забалочаны, яны, наадварот, пачалі паглынаць вуглякіслы газ з атмасферы. Падлічана: скарачэнне выкідаў CO₂ з праектных тэрыторый — каля 280 тысяч тон у год.

А яшчэ пад’ём узроўню вады да паверхніх глебы не дае ісці агню па балоце: вялікія плошчы тарфянікаў і прылеглых тэрыторый засцерагаюцца ад поўнага выгарання. На адноўленыя балоты вяртаецца тыповая для іх флора і фауна. Летась, напрыклад, на забалочаных тэрыторыях ужо заўважаны такія адметныя птушкі, як вялікі падворлік, балотны мышалоў, вялікі бугай, вялікі вераценнік, шэрая і белая чаплі, кулік, чарацянка-барсучок. Павялічыліся таксама папуляцыі дзіка, лася і норкі.

Вось такія навасёлы